

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะสรุปการศึกษาในเรื่อง “ความเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็กในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” ซึ่งการศึกษานี้ให้ความสำคัญกับเรื่องของลักษณะการดำเนินการของอุตสาหกรรมเครื่องหนัง แหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนังและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ลักษณะความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมเครื่องหนังกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนในการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องหนังนี้ต่อไป

6.1 สรุปผลการศึกษา

6.1.1 รูปแบบการดำเนินธุรกิจและการกระจายตัวของอุตสาหกรรมเครื่องหนัง

การดำเนินธุรกิจของอุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็กในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่ใช้ทั้งแรงงานในครอบครัวและแรงงานภายนอก โดยโรงงานต่าง ๆ นั้นดำเนินการเองทั้งหมดตั้งแต่การผลิต การจัดหาวัตถุดิบ ไปจนถึงการขนส่งและการจำหน่าย สำหรับการกระจายตัวและที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนัง เมื่อพิจารณาในระดับประเทศโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็กจะกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ภาคมหานคร (กรุงเทพมหานครและปริมณฑล) เนื่องจากมีความสะดวกทั้งในเรื่องของการคมนาคมขนส่ง ความใกล้กับแหล่งวัตถุดิบและแหล่งตลาด ทั้งยังสามารถติดตามข่าวความเคลื่อนไหวของกระแสแฟชั่นและความต้องการของตลาดได้อีกด้วย

ในระดับภาคโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วไปในทุกเขตของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพราะมีความพร้อมในเรื่องของการเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบ แหล่งตลาดและแรงงาน และเมื่อพิจารณาดมรายเขตโดยอาศัยเกณฑ์การแบ่งเขตของสำนักผังเมืองกรุงเทพมหานครเป็นกลุ่มเขตแล้ว พบว่า โรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนังกระจุกตัวอยู่มากในกลุ่ม *เจ้าพระยา* ประกอบไปด้วยเขตคลองเตย บางคอแหลม ยานนาวา พระโขนงและบางนา กลุ่ม *สนามชัย* ประกอบไปด้วยเขตบางขุนเทียน บางบอน และทุ่งครุ และกลุ่ม *บูรพา* ประกอบไปด้วยเขตบางกะปิ คันนายาว วังทองหลาง บึงกุ่ม สะพานสูงและสวนหลวง ซึ่งโรงงานในกลุ่มเขตเหล่านี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ใกล้กับแหล่งวัตถุดิบเช่นกัน ในส่วนของจังหวัดปริมณฑลโรงงานเครื่องหนังจะกระจุกตัวอยู่มากในจังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากเป็นแหล่งวัตถุดิบในการผลิตเครื่องหนัง จึงทำให้โรงงานเครื่องหนังกระจุกตัวอยู่มากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นในภาคปริมณฑล ซึ่งจากลักษณะการกระจายตัวของโรงงานเครื่องหนังนี้ได้พิจารณาตามแนวคิดเกี่ยวกับแหล่งที่ตั้งของ Alfred Waber ที่

ให้ความสำคัญกับเรื่องของแหล่งวัตถุดิบ ตลาดและแรงงาน ดังนั้น โรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนังที่เกิดขึ้นในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลจึงกระจายไปตามทิศทางของแหล่งวัตถุดิบและตลาด ในส่วนของแรงงานเป็นปัจจัยที่เคลื่อนไหว และมีเป็นจำนวนมากในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

6.1.2 ปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องหนัง

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องหนังให้มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา นั้น ประกอบไปด้วยเรื่องของวัตถุดิบ ตลาด ความเป็นเจ้าของที่ดิน แรงงาน ระบบการขนส่ง นโยบายและการส่งเสริมจากภาครัฐ ซึ่งแต่ละปัจจัยนั้นต่างมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องหนังที่แตกต่างกันไป ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Weber ที่กล่าวว่าสิ่งที่เป็นตัวกำหนดการพัฒนาอุตสาหกรรมที่สำคัญคือ วัตถุดิบ ตลาดและแรงงาน ที่จะเป็นตัวผลักดันให้อุตสาหกรรมสามารถดำเนินการไปได้ในทิศทางที่เหมาะสม

อุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็กในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอาศัยปัจจัยทางการผลิตซึ่งประกอบไปด้วยทรัพยากรบุคคล องค์ความรู้ โครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะเรื่องของการคมนาคมขนส่งเข้ามาพิจารณาโดยให้ความสำคัญกับเรื่องของความประหยัดจากภายนอก ให้มีต้นทุนในการผลิตต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Isard อังใน กาญจนี พลจันทร์ (2521) ที่กล่าวว่า ปัจจัยค่าขนส่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเลือกที่ตั้ง ที่ตั้งที่ดีที่สุดขึ้นอยู่กับอัตราค่าขนส่งที่กำหนดโดย ระยะเวลา นอกจากนี้ยังมีปัจจัยทางการตลาด และปัจจัยทางด้านบทบาทนโยบายของภาครัฐซึ่งเป็นสิ่งสนับสนุนและผลักดันให้โรงงานสามารถดำเนินการในตลาดประเทศไทยต่อไปได้

6.1.3 ความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็กในกรุงเทพมหานครกับกิจกรรมเศรษฐกิจอื่น ๆ

อุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็กในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย คือ อุตสาหกรรมฟอกหนัง และอุตสาหกรรมผลิตวัสดุประกอบและตกแต่ง โดยสามารถสรุปความเชื่อมโยงได้ดังนี้

6.1.3.1 ความเชื่อมโยงทางด้านหลังกับอุตสาหกรรมเครื่องหนัง

อุตสาหกรรมที่มีความสำคัญกับอุตสาหกรรมเครื่องหนังมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมฟอกหนังเพราะเป็นวัตถุดิบหลักของการผลิตเครื่องหนัง โดยอุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็กนี้ได้วัตถุดิบมาจาก 2 แหล่งคือ จากโรงงานฟอกหนัง นิคมอุตสาหกรรมบางปู จ.สมุทรปราการ ร้อยละ 40.45 และจากร้านค้าตัวแทนจำหน่ายบริเวณถนนเสือป่าและถนนพระราม 4 ร้อยละ 44.44 เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการซื้อขายหนังฟอกมาเป็นระยะเวลานาน ซึ่งจากการศึกษาแล้ว พบว่า อุต

อุตสาหกรรมเครื่องหนังมีการกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ที่มีอุตสาหกรรมเครื่องหนังมาแต่อดีตอีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับบริเวณถนนเสือป่าและถนนพระราม 4 สามารถเข้าถึงตลาดได้อย่างสะดวก ทำให้อุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็กเลือกตั้งโรงงานใกล้กับแหล่งจำหน่ายเป็นจำนวนมาก ส่วนวัตถุดิบประเภทวัสดุประกอบการผลิตและวัสดุตกแต่งนั้นมีการกระจุกตัวอยู่บริเวณถนนเจริญรัช ย่านวงเวียนใหญ่ มีจำนวนร้อยละ 60.00

จากการศึกษานี้พบว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Hoover อ่างในกาญจณี พลจันทร์ (2521) ที่กล่าวว่า ลักษณะความสัมพันธ์ที่ผลผลิตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในภูมิภาคหนึ่งเป็นปัจจัยการผลิตของอีกกิจกรรมหนึ่งที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน ที่มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวยและดึงดูดกัน ส่งผลให้เกิดการเลือกที่ตั้งในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าบริเวณโดยรอบอุตสาหกรรมเครื่องหนังนี้เป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมที่ผลิตหรือเป็นตัวแทนจำหน่ายวัตถุดิบให้แก่อุตสาหกรรมเครื่องหนังที่อยู่ในภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเช่นเดียวกัน จึงทำให้ความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมเครื่องหนังกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจทางด้านหลังนั้นมีเฉพาะในภูมิภาคเดียวกันเท่านั้น

6.1.3.2 ความเชื่อมโยงทางด้านหน้ากับอุตสาหกรรมเครื่องหนัง

อุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็กมีความเชื่อมโยงกับตลาดหรือแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องหนังภายในภาค ได้แก่ ห้างสรรพสินค้า ตลาดประตูน้ำ จตุจักร และร้านค้าเครื่องหนังทั่วไป โดยโรงงานจะส่งเครื่องหนังไปยังร้านค้าตัวแทนจำหน่ายดังกล่าวซึ่งมีอยู่ทั่วทั้งภูมิภาคในลักษณะของการขายส่ง ซึ่งมีมากถึงร้อยละ 70.00 และสำหรับการจำหน่ายภายนอกภาคหรือต่างประเทศนั้นลักษณะการจำหน่ายจะมีพ่อค้าหรือร้านค้าตัวแทนนำไปจำหน่ายต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็ก

จากการศึกษาถึงความเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็กในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและปัญหาต่าง ๆ สามารถเสนอแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็ก ได้ดังนี้

6.2.1 ส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนัง

จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องหนังนั้นประสบปัญหาในเรื่องของราคาวัตถุดิบโดยเฉพาะ “หนังฟอก” เนื่องจากผู้ประกอบการร้านค้าหรือตัวแทนจำหน่ายวัตถุดิบเพิ่มมูลค่าราคาสินค้าทำให้หนังมีราคาสูง จึงควรส่งเสริมการรวมกลุ่มกันของผู้ประกอบการ โดยการตั้งโรงงานกลางเพื่อซื้อวัตถุดิบร่วมกันในปริมาณมากในแต่ละกลุ่มพื้นที่ซึ่งใช้วัตถุดิบจากแหล่งเดียวกันทั้งหมด เพื่อสร้างอำนาจต่อรองราคาจากกลุ่มผู้แทนจำหน่าย ซึ่งจะทำให้เกิดการประหยัดในด้านวัตถุดิบ และนอกจากการรวมกลุ่มเพื่อการลดราคาวัตถุดิบแล้ว ผู้ประกอบ

การควรมีการรวมกลุ่มเพื่อการจำหน่ายเพื่อให้เกิดการแข่งขัน เนื่องจากปัจจุบันตลาดในประเทศมีผลิตภัณฑ์เครื่องหนังจากต่างชาติเข้ามาจำหน่ายในราคาถูกกว่าของไทยเป็นอย่างมาก ดังนั้น ถ้ากลุ่มผู้ประกอบการมีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตหรือเป็นสนับสนุนสินค้าภายในประเทศได้ก็จะทำให้ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น

6.2.2 สร้างความรู้ให้กับบุคลากรและแรงงาน

บุคลากรและแรงงานจัดว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินการของอุตสาหกรรมเครื่องหนังโรงงานอุตสาหกรรมใดที่บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ในการออกแบบและการผลิตย่อมได้เปรียบ เพราะจะทำให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีการเปลี่ยนแปลงทันกับตลาดและความต้องการของตลาดอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการพัฒนาและส่งเสริมความรู้ ความสามารถให้กับบุคลากรและแรงงานนั้นก็นับว่าเป็นสิ่งที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเพราะในปัจจุบันผู้ประกอบการ โรงงานจะเป็นผู้คิดและออกแบบผลิตภัณฑ์เองตามประสบการณ์และการลอกเลียนแบบจากสินค้าที่เป็นที่นิยมของตลาด ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการสนับสนุนให้มีองค์การหรือหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้และทักษะอย่างมีหลักการและแนวทางที่ชัดเจนไม่ใช่อาศัยเพียงประสบการณ์ในการเท่านั้น

6.2.3 ส่งเสริมการตลาดภายในประเทศ

ด้วยเหตุที่รัฐบาลกำหนดอัตราภาษีเพื่อเป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบหนังฟอกในประเทศนั้น ส่งผลกระทบต่อการค้าและการของอุตสาหกรรมเครื่องหนังเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะกำหนดอัตราภาษีให้ต่ำลงเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถสั่งซื้อวัตถุดิบจากต่างประเทศในภาวะที่เกิดการขาดแคลนวัตถุดิบภายในประเทศแล้วนั้นทำให้เกิดผลกระทบตามมามากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกิดการนำเข้าผลิตภัณฑ์เครื่องหนังจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากประเทศจีนเข้ามาอย่างมาก ด้วยเหตุที่ประเทศจีนมีวัตถุดิบประเภทหนังฟอกเพียงพอและสามารถผลิตได้ปริมาณมากแต่มีคุณภาพต่ำ ดังนั้นจึงสามารถจำหน่ายได้ในราคาต่ำทำให้เกิดการภาวะการแข่งขันของตลาดภายในประเทศ ผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของกลุ่มผู้ประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็กให้ความสำคัญกับเรื่องของราคาเป็นสำคัญ ทำให้เกิดภาวะการแข่งขัน เมื่อผลิตแล้วไม่เป็นที่ต้องการด้วยราคาทำให้เป็นปัญหากับกลุ่มผู้ผลิตเครื่องหนังอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้การสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่ผลิตภายในประเทศ ส่งเสริมตลาดภายในประเทศให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินการธุรกิจประเภทนี้ต่อไป

6.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

จากการศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็กในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนั้น พบว่า แหล่งวัตถุดิบที่สำคัญ คือ “หนังฟอก” มีอยู่เพียง 2 แหล่งใหญ่ คือ โรงงานฟอกหนัง บริเวณนิคมอุตสาหกรรมบางปู จ.สมุทรปราการ และ ร้านตัวแทนจำหน่ายหนังฟอก บริเวณถนนเสือป่า เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย จ.กรุงเทพมหานคร และ ส่วนของวัตถุดิบประเภทวัสดุประกอบและตกแต่งนั้นก็มียี่ห้อตัวแทนจำหน่ายที่สำคัญ คือ บริเวณถนนเจริญรัถ เขตคลองสาน จ.กรุงเทพมหานครเท่านั้น ส่วนแหล่งจำหน่ายหรือตลาดนั้นก็กระจายอยู่ทั่วไปในกรุงเทพมหานคร เช่น ห้างสรรพสินค้า และร้านขายเครื่องหนังทั่วไปตามแหล่งตลาดต่าง ๆ และเนื่องด้วยลักษณะแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็กที่มีกระจายอยู่ทั่วกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จึงเห็นว่า การที่โรงงานต่างๆ ต้องซื้อวัตถุดิบเหล่านี้ในพื้นที่เดียวจะทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการขนส่งซึ่งจะมีผลต่อราคาสินค้าเป็นอย่างมาก ดังนั้น จึงควรที่จะกำหนดพื้นที่หรือย่านของโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนังให้มีความเหมาะสม เพื่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการขนส่งน้อยที่สุดหรือให้เป็นไปในลักษณะของการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมเพื่อให้เกิดการประหยัดจากภายนอก

สำหรับในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีการแบ่งเขตตามลักษณะและศักยภาพของพื้นที่ ออกเป็น 12 กลุ่มเขต ดังนั้น โรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็กในกรุงเทพมหานครจึงควรที่จะอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อให้สอดคล้องต่อการพัฒนาพื้นที่ จากการศึกษาในครั้งนี้ได้ศึกษาโรงงานในกลุ่มเขตเจ้าพระยา กลุ่มสนามชัย กลุ่มบูรพา กลุ่มศรีนครินทร์ และโรงงานในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการและสมุทรสาคร ซึ่งก็เห็นว่า โรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนังนั้นตั้งอยู่ในกลุ่มเขตที่เหมาะสมเพราะเป็นกลุ่มพื้นที่ที่จะรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ทั้งยังให้เป็นศูนย์กลางการค้าและการขนส่ง ยกเว้นแต่ กลุ่มบูรพาที่ส่งเสริมให้เป็นเขตที่อยู่อาศัยรองรับการขยายตัวของเมืองจึงอาจจะไม่เหมาะสมต่อการส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในพื้นที่

กล่าวโดยสรุปแล้วข้อเสนอแนะจากการศึกษาถึงความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเครื่องหนังขนาดเล็กในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนั้น จะพิจารณาในเรื่องของที่ตั้งโรงงาน เนื่องจากโรงงานเครื่องหนังขนาดเล็กนั้นมีกระจายอยู่ทั่วไปในทุกเขตของกรุงเทพมหานครและจังหวัดในปริมณฑล แต่แหล่งวัตถุดิบที่นำมาใช้ผลิตเครื่องหนังนั้นกระจุกตัวอยู่เพียงบางแห่งเท่านั้น ดังนั้นจึงเห็นว่าควรมีการกำหนดย่านหรือโซนของโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนังอย่างชัดเจนให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อให้โรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนังสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างเหมาะสมในพื้นที่ปัจจุบัน